

Cuprins

Cuvânt înainte	11
Introducere. Profetismul ortodox în Postmodernitate	13
1. Ecleziologia misionară	17
1.1. Misiunea face Biserica	19
1.2. Înțelegerea paradigmei missio Dei în teologia ortodoxă	25
1.2.1. Convertirea sutașului Corneliu ca „missio Dei”	26
1.3. Ritualul liturgic ca teologie misionară	27
1.3.1. De ce să folosim Liturghia ca document misionar?	27
1.3.2. Elementele iudaice și greco-romane din primele ritualuri liturgice	29
1.3.3. Dinamismul liturgic începând cu secolul al IV-lea	33
1.3.4. Formularea doctrinei și introducerea ei în rânduiala Liturghiei	35
1.3.5. Biserica Ortodoxă în Imperiul Otoman. Liturghia ca misiune de supraviețuire	38
1.3.6. Evoluții contemporane în viața liturgică	40
1.3.6.1. <i>Nevoia de renaștere euharistică</i>	40
1.3.6.2. <i>Provocările comuniunii euharistice în timpul pandemiei de SARS-COV 2</i>	43

Concluzii	47
1.4. Dimensiunea cosmică a misiunii creștine	48
1.5. Ecologie și misiune	50
1.5.1. Repere teologice pentru un praxis ecomisionar	51
1.5.2. Modele de praxis ecomisionar pentru comunitățile creștine	53
1.5.3. Un model ascetic și monahal	53
1.5.4. Un model sacramental/euharistic	54
1.5.5. Un model de solidaritate profundă	56
1.6. Dimensiunea eshatologică a misiunii sau misiunea ca speranță	57
1.7. Profetism, harisme duhovnicești și ecleziologia misionară	61
2. „Unitatea tuturor”, ca funcție profetică și împlinire eshatologică a misiunii Bisericii	67
2.1. Ecleziologie și universalitate: redefinirea misiunii Bisericii în contextul diversității creștine	70
2.1.1. Perspective ortodoxe contemporane asupra eclezialității și pluralismului confesional – Creta, 2016	77
2.2. Dialogurile ecumenice ale BOR: Perspective și provocări după 1990	82
2.2.1. Teologia ecumenică ortodoxă română ca speranță	82
2.2.2. Dezamăgirile din dialogurile ecumenice	87
2.2.2.1. <i>Cauzele crizei în dialogul ecumenic</i>	87
2.2.3. Situația ecumenică în România postcomunistă	91
2.2.3.1. <i>Dialogul teologic dintre BOR și EKD</i>	91
2.2.3.2. <i>Problema relației BOR cu Biserica Greco-Catolică din România (BGCR)</i>	93

2.2.3.3. <i>Educația religioasă în școlile publice</i>	101
2.2.3.4. <i>Referendumul pentru familie</i>	103
2.2.3.5. <i>Vizitele papilor în România</i>	105
2.3. Ecumenismul receptiv	110
2.3.1. „Biserica: Înspre o viziune comună” – reflecții asupra receptării ortodoxe	110
2.3.2. „Împreună spre viață” și principiile misionare în Biserica Ortodoxă	117
2.3.3. Misiunea creștină ca mărturie creștină comună	123
2.4. Convergențe ecumenice. Evanghelicii români explorează Ortodoxia	128
2.4.1. Care este sensul convergenței ecumenice?	129
2.4.2. Semnele distinctive ale dialogului ortodox-evanghelic	131
2.4.3. Evanghelicii români despre teologia ortodoxă	134
2.4.4. Subiecte teologice convergente	140
2.4.4.1. <i>Autoritatea Bibliei în Biserica Ortodoxă Română la Paul Negruț</i>	140
2.4.4.2. <i>Conceptul de îndumnezeire în teologia ortodoxă la Emil Bartoș</i>	143
2.4.4.3. <i>Modelul perihoretic al Bisericii la Dănuț Mănăstireanu</i>	151
Concluzii	154
3. Teologia misionară în Postmodernitate	157
3.1. Relația nerezolvată a Ortodoxiei cu Modernitatea	158
3.2. Ce este Postmodernitatea?	160

3.3. Cum se conturează noua față a lumii creștine în context postmodern?	163
3.3.1. O nouă configurație geografică	164
3.3.2. Un nou tip de spiritualitate	167
3.3.3. Un nou tip de discurs teologic	170
3.3.4. Un nou tip de pastorație – pastorația celor afectați de fenomenul migrației	172
3.4. Repere misionare pentru Postmodernitate	176
3.4.1. Cuplarea interdisciplinară a teologiei la Modernitate	176
3.4.1.1. <i>Teologie și filosofie</i>	179
3.4.1.2. <i>Teologie și lingvistică</i>	181
3.4.1.3. <i>Teologie și psihologie</i>	184
3.4.2. Reactivarea laicului ortodox	187
3.4.3. Reactivarea rolului femeii în Biserică	193
3.4.4. Solidaritatea euharistică înțeleasă ca solidaritate socială profundă	200
3.4.5. Reconstruirea conștiinței creștine: cateheză și educație în Postmodernitate	210
3.5. Conștiința misionară în comunitățile ortodoxe românești. Realități, tendințe și responsabilități	213
3.5.1. Cum a modelat contextul istoric conștiința misionară ortodoxă și praxisul misionar	215
3.5.2. Cazul Bisericii Ortodoxe Române	217
3.5.3. Noi perspective asupra conștiinței misionare ortodoxe în ultimele decenii	221

3.5.3.1. <i>Conștiința universalității și unității</i>	221
3.5.3.2. <i>Conștiința dogmatică în învățăturile Sfântului Sofronie Saharov (1896-1993)</i>	223
3.5.3.3. <i>Conștiința profetică</i>	225
3.5.3.4. <i>Conștiința misionară și praxisul misionar în România postcomunistă</i>	226
3.5.3.5. <i>Conștiința misionară și praxis în diaspora ortodoxă românească</i>	229
3.6. Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în raport cu demnitatea umană	238
3.6.1. Antropologia ortodoxă și demnitatea umană	242
3.6.1.1. <i>Demnitate ontologică. Ființa umană ca icoană a Sfintei Treimi</i>	242
3.6.1.2. <i>Demnitate ontologică. Persoana umană ca icoană a lui Hristos</i>	245
3.6.2. Documente ortodoxe cu privire la demnitatea umană	250
3.6.2.1. <i>Bazele doctrinei Bisericii Ortodoxe Ruse despre demnitate, libertate și drepturile omului – 2008</i>	250
3.6.2.2. <i>„Pentru viața lumii” (Patriarhia Ecumenică) 2020</i>	256
3.6.3. Documentele Bisericii Ortodoxe Române	261
3.6.3.1. <i>Transplantul de organe – 2004</i>	262
3.6.3.2. <i>Avortul – 2004</i>	262
3.6.3.3. <i>Eutanasia – 2004</i>	264
Concluzie. De la reforma exterioară a lumii la convertirea lăuntrică a persoanei	265
3.7. Fațetele multiple ale secularizării în comunitățile ortodoxe din România	269

3.7.1. Ce este secularizarea? Cauzele sale și câteva definiții	270
3.7.2. Procesul istoric al secularizării	275
3.7.3. Înțelegeri contemporane ale secularizării	277
3.7.4. Sacralizarea regimurilor laice și secularizarea evenimentului eclezial	278
3.7.5. Desecularizarea în România și legitimarea seculară a Bisericii	280
3.7.6. Naționalismul ca formă de secularizare	282
3.7.7. Efectul de „compensare”	284
3.7.8. Atașamentul față de riturile de trecere	286
3.7.9. „O nouă logică a secularizării”	287
Concluzii finale: Spre o eshatologie profetică	297